

Agenda QA-team ROSA

Dinsdag 10 juni, 10:00-12:00

1. **Opening, mededelingen, verslag en acties** – 10 minuten
 - Verslag van 8 april 2025
2. **Keteninrichtingsscenario Staatsexamens** – 20 minuten (Dennis)
3. **Harmonisatie begrippen en begrippenkaders** – 45 minuten (Brian)
 - Onderwerpen:
 - NL-SBB: Standardisatie Begrippenkader structuur
 - Bevorderen samenhang met andere begrippenkaders bij de overheid (specifiek NORA Begrippenkader)
 - Werken aan een stelsel van begrippenkaders in het onderwijs
 - Hoe ons te verhouden tot: <https://lexicon.eduxs.eu/>
4. **Update AMIGO-aanpak in de ROSA en bij Edustandaard.nl** – 40 minuten (Remco)
5. **Werkvoorraadoverzicht en prioritering** – 5 minuten
6. **Rondvraag en afsluiting**

1. Opening, mededelingen, verslag en acties

Verslag is bijgevoegd. Op- en aanmerkingen welkom, die verwerken we nog om daarna het verslag als definitief te publiceren op Edustandaard.nl.

Openstaande acties:

Architectuurkaders:

- Aanpak voor ROSA-scans definiëren die rekening houdt met de iteraties van de ontwerpgebieden en andere architectuurkaders (Joeri en Remco).

Viewpoints:

- Uitwerken van expliciete viewpoint-specificaties voor de modellen van de IV-domeinen als eerste gaan oppakken. (Remco, Joeri).

Ketenprocessen:

- Onderzoeken of “Deelnemerbegeleiding” een aparte context is die we in de ROSA moeten gaan opnemen en wat daar dan onder verstaan wordt.

2. Keteninrichtingsscenario Staatsexamens

- Zie: Epic 37- Uitwerken keteninrichtingsscenario voor staatsexamens (<https://rosa.wikixl.nl/index.php/Werkvoorraadoverzicht>)
- Uitgewerkte varianten: 'Procesinrichting staatsexamens (v2)' en 'Procesinrichting staatsexamens (v4)'

In januari is op verzoek van DUO, gesteund vanuit het QA-team, gevraagd om een keteninrichtingsscenario waarin het ketenprocesmodel van Toetsen en examineren verbijzonderd wordt voor de uitvoering van staatsexamens. De modellen die daaruit voortgekomen zijn staan nu op de agenda. Het eerste inrichtingsscenario 'Procesinrichting staatsexamens (v2)' is afgestemd met Fabian Munneke van DUO. Het tweede inrichtingsscenario 'Procesinrichting staatsexamens (v4)' is later opgesteld (pas vorige week) vanuit een invalshoek om echt de verbijzondering beter in beeld te brengen t.o.v. de generieke ketenprocesmodellen, maar is verder nog niet afgestemd met Fabian. NB1. In beide scenario's komen ketenprocesstappen voor die een gestreepte omranding hebben. Dit zijn twee processtappen (Vaststellen normering en Inzage beoordeling) die in de uitwerking van de staatsexamens naar boven kwamen als relevante stappen om op te nemen. Echter deze hebben dezelfde relevantie voor de generieke ketenprocesmodellen (en zijn dan geen verbijzondering).

Met opmerkingen [Md1]: Niet te zien

Wat meteen opvalt aan het eerste inrichtingsscenario is dat het inrichtingsscenario niet een verbijzondering is van 1 ketenprocesmodel (Toetsen en examineren), maar dat het in feite een aantal ketenprocessen ook uit andere ketenprocesmodellen aan elkaar koppelt waardoor de hele flow van een staatsexamen als een procesketen in 1 oogopslag zichtbaar wordt. Dat koppelen komt deels voort uit dat een processtap bij Examineren (nl. Organiseren van examen) uiteenvalt in ketenprocessen die al generiek waren uitgewerkt (Aanmelden en Administreren onderwijsdeelnemers) en voor staatsexamens specifiek zijn gemaakt. Deze uitsplitsing naar generieke ketenprocessen is met een aggregatie relatie weergegeven. Het andere deel komt voort uit dat de voor staatsexamens relevante ketenprocessen die in het In context-model van Toetsen en examineren al waren onderkend nu volledig zichtbaar zijn in dit scenario-model (Administreren en monitoren resultaten, en Waarderen van ontwikkeling).

De tweede uitwerking van het inrichtingsscenario voor staatsexamens is tot stand gekomen door echt te focussen op de verbijzondering(en) die gelden in geval van een scenario voor staatsexamens t.o.v. de generieke ketenprocesmodellen (Toetsen en examineren, en Aanmelden en Administreren onderwijsdeelnemers). De overige ketenprocessen t.a.v. het administreren van resultaten en formaliseren van resultaten komen in dit model niet terug.

NB2. Korte toelichting bij het model. De ketenprocesstappen uit de ketenprocesmodellen zijn allen opgenomen in het inrichtingsscenario. De ketenprocesstappen die een verbijzondering zijn op de generieke ketenprocesstappen zijn met een specialisatie relatie weergegeven. Ketenprocesstappen uit het generieke ketenprocesmodel die t.a.v. staatsexamens niet van toepassing zijn hebben een witte vulling (want niet van toepassing). Alleen de informatieobjecten die afwijken (een verbijzondering zijn) voor staatsexamens t.o.v. de generieke objecten zijn weergegeven, overige generieke informatieobjecten zijn in deze view weggelaten.

Met opmerkingen [Md2]: Of de nieuwe informatieobjecten een verbijzondering zijn, staat nog ter discussie. Een en ander heeft voor de informatiemodellen gevolgen die eerst nog nader bekeken moet worden.

Gevraagde reactie in QA-team:

- Er liggen nu twee uitwerkingen van een keteninrichtingsscenario voor. Eén uitwerking van de gehele procesinrichting voor de staatsexamens, waar in dat geval enerzijds meerdere

edustandaard

ketenprocesmodellen achter elkaar zijn gezet om een procesketen te vormen, en anderzijds ketenprocessen verbijzondert zijn qua naamgeving t.b.v. de specifieke toepassing voor staatsexamens. En een tweede uitwerking van een inrichtingsscenario waar enkel de verbijzondering op de generieke scenario's zijn weergegeven, specifiek van toepassing voor de procesinrichting van staatsexamens.

- Wat is in het algemeen de terugkoppeling op de twee uitwerkingen, en welke uitwerking geeft het gewenste inzicht?
- Bij de uitwerking van de twee inrichtingsscenario's is nu specifiek gekozen voor 'staatsexamens'. Echter wellicht kan aan het scenario een algemener karakter gegeven worden wanneer ook andere 'extern of centraal' georganiseerde en afgenomen examens gevat worden in het inrichtingsscenario.
 - Willen we de scope van de procesmodellen verbreden naar ook andere 'gelijksoortige' externe examens, of zoals nu echt specifiek voor alleen staatsexamens?
- Zoals onder NB1. Benoemd is zijn er 2 processtappen onderkend die wat ons betreft missen in de generieke ketenprocesmodellen. Voorstel is om deze ketenprocesmodellen daarop aan te vullen. Is het QA team daarmee akkoord?

3. Harmonisatie begrippen en begrippenkaders

Zie voor overzicht: <https://rosa.wikixl.nl/index.php/Onderwijssemantiek>

Zie voor huidig begrippenkader:

https://rosa.wikixl.nl/index.php/Alfabetisch_overzicht_ROSA_Begrippenkader en
https://rosa.wikixl.nl/index.php/Speciaal:GegevensBekijken/Begrippen?_single=

Door de Standaardisatieraad is bij de oplevering van de eerste versie van de ROSA ook opdracht gegeven om een nieuwe poging te wagen om begrippen als onderdeel van de gemeenschappelijke "onderwijsstaal" te standaardiseren. Een besluit mede ingegeven (driver) door de presentatie van Ronald Damhof¹. In de werkgroep Samenhang is aansluitend hierop de volgende ontwerp-kaders opgesteld voor het bevorderen van de samenhang tussen de SRA's en de ROSA: [Hanteer zoveel mogelijk dezelfde begrippen en definities](#) en [Volg de lijn van de NORA en de andere landelijke referentiearchitecturen](#) (Onderwijsarchitecturen volgen de lijn van de NORA op het gebied van architectuur-principes, -thema's, -begrippen en architectuurelementen zoals referentiecomponenten en voorzieningen).

Om dit te operationaliseren zijn in de tussenliggende periode een aantal stappen gezet:

- Eerste opzet/structuur van een ROSA Begrippenkader
- Registreren van het ROSA Begrippenkader bij Edustandaard (https://www.edustandaard.nl/standaard_afspraken/rosa-begrippenkader/)
- Inrichten van een beheer- en publicatieomgeving
- Samenstellen van een redactieteam en inrichten beheer- en wijzigingsproces
- In iteraties begrippen uitwerken en voorleggen aan QA-team en AR ter vaststelling
- Participeren in de Expertgroep NORA Begrippenkader

Wat nog onvoldoende uit de verf is gekomen, is onder meer:

¹ <https://www.edustandaard.nl/app/uploads/2022/01/08092022-Standaardisatieraad-RonaldDamhof.pdf>

edustandaard

- Het hergebruik door derden van de begrippen. Allereerst door de SRA's (FORA, MORA, HORA) maar ook door allerlei andere partijen (publieke en private dienstverleners, projecten/programma's etc.).
- Het goed synchroon houden van begrippen die ontleend zijn uit andere begrippenkaders (zoals die van de NORA).
- Het publiceren van het begrippenkader in samenhang met andere voor het onderwijs relevante begrippenkaders.
- Hierdoor kunnen er zomaar nieuwe initiatieven ontstaan die (al of niet onbewust) ongeveer hetzelfde (willen gaan) doen als wat we met het ROSA Begrippenkader beoogden (denk aan <https://lexicon.eduxs.eu/>, dat vorige keer door Joël werd ingebracht).

Ondertussen zijn er ook voor de hierboven genoemde knelpunten een aantal stappen gezet die de randvoorwaarden creëren om deze op te lossen (of te verminderen):

- Het beschikbaar komen van een standaard voor het beschrijven van begrippen (NL-SBB, <https://docs.geostandaarden.nl/nl-sbb/nl-sbb/>), die door meerdere partijen (waaronder NORA) gebruikt gaat worden voor hun begrippenkaders.
- Aanpassingen in onze beheeromgeving (ondersteuning van NL-SBB, mogelijkheden om relaties te leggen met andere begrippenkaders en (op termijn) adopteren van begrippen waardoor synchronisatie-issues sterk verminderd worden).
- Plannen om onderwijsbegrippen.nl weer een nieuw leven in te blazen als de “etalage” voor alle voor het onderwijs relevante begrippenkaders.

Tijd om door te pakken! Samen met het QA-team willen we graag een aantal acties opstellen die gericht zijn op het versterken van een meer uniforme onderwijssemantiek (waaronder het harmoniseren van begrippen en begrippenkaders) en die voorleggen aan de AR. Dat kan in de AR resulteren in advies richting de Standaardisatieraad ten aanzien van het vaststellen van het belang van die acties en het stimuleren van de governance en samenhang.

Voorgestelde acties: Kleine aanpassing

Deze acties lopen en vormen de randvoorwaarden voor gebruik:

- Werk het ROSA Begrippenkader bij zodat die past op de NL-SBB standaard.
- Adopteer begrippen uit het (nieuwe) NORA Begrippenkader. Zorg daarbij ook dat begrippen die voorkomen in bestaande definities van andere (onderwijsdomeinspecifieke) begrippen consistent worden gehanteerd.
- Zorg voor een synchronisatie van het ROSA Begrippenkader met <https://onderwijsbegrippen.nl/nl/>.

Deze acties moeten het gebruik gaan stimuleren:

- Ontwikkel samen met de SRA's ook SRA-specifieke begrippenkaders (FORA, MORA, HORA), waarbij wat gemeenschappelijk is ook in al die begrippenkaders hetzelfde is (adoptie) aangevuld met domeinspecifieke begrippen. NB: Beheer zou centraal met de vernieuwde begrippeneditor kunnen worden geregeld waarbij publicatie kan plaatsvinden naar de verschillende SRA's (en naar onderwijsbegrippen.nl).
- Stimuleer partijen als DUO, SLO, SBB om hun eigen begrippenkader(s) ook in NL-SBB structuur te gieten en via onderwijsbegrippen.nl te publiceren. Bij DUO loopt dit als project. NB: Zorg ervoor dat we relevante begrippen adopteren uit die begrippenkaders in het ROSA Begrippenkader. En mogelijk vice versa.

Met opmerkingen [Md3]: onderwijsbegrippen.nl moet dus ook ingericht worden om meerdere begrippenkaders te publiceren. => apart punt?

Met opmerkingen [Md4]: Discussiepunt: Hoe gaan we binnen een SRA-begrippenkader om met adoptie van begrippen van DUO, SLO en SBB? Gaat dat die direct vanuit het bronbegrippenkader? Of via het ROSA-begrippenkader waar deze begrippen zijn geadopteerd? Zie ook opmerking in presentatie bij slide samenhang begrippenkaders.

edustandaard

- Bepaal welke domeinspecifieke begrippen die nu nog in het ROSA Begrippenkader zijn opgenomen (zoals bijvoorbeeld FORA-begrippen) daar verwijderd kunnen worden.
- Zorg dat vanuit onderwijsbegrippen.nl er (meer) mogelijkheden komen (API's etc.) om begrippen af te laten nemen door derden.

Gevraagde reactie:

- Zijn de genoemde acties voldoende concreet en ziet het QA-team deze als nuttig/noodzakelijk? Zijn er nog andere acties nodig?
- Wat is er nodig om ketenpartners in het onderwijs te bewegen om daadwerkelijk en consequent gebruik te laten maken van de begrippen die in de onderwijsbegrippenkaders zijn vastgelegd en vastgesteld?

Gevraagd besluit:

- Kunnen deze acties voorgelegd worden in de AR om ze te laten accorderen?

4. Update AMIGO-aanpak in de ROSA en bij Edustandaard.nl

- Zie Epic 32 - ROSA conceptuele en gegevensmodellen publiceren (<https://rosa.wikixl.nl/index.php/Werkvoorraadoverzicht>)
- <https://www.edustandaard.nl/amigo/>
- https://www.edustandaard.nl/app/uploads/2019/11/AMIGO-reviewversie-1.0.0_0.9.1.pdf

De huidige versie van de AMIGO-aanpak (v1.0.0) is vastgesteld in de zomer van 2020. Sindsdien is ROSA op diverse onderdelen aangepast en doorgeëvolueerd, met de introductie van scenario's in het ROSA metamodel als recent voorbeeld. De effecten van deze wijzigingen willen we verwerken in een bijgewerkte beschrijving van de AMIGO-aanpak.

Op hoofdlijnen zijn de belangrijkste aanpassingen ten opzichte van de huidige publicatie (zie Deel I van https://www.edustandaard.nl/app/uploads/2019/11/AMIGO-reviewversie-1.0.0_0.9.1.pdf):

- (a) Hoofdstuk 3: Bijwerken beschrijving ROSA-interoperabiliteitsraamwerk;
- (b) Paragraaf 5.1 (Niveaus van modellen): Relatie leggen met MIM;
- (c) Paragraaf 5.2 (Inhoudsgebieden): Relatie leggen met het scenario-model in ROSA;
- (d) Paragraaf 5.4: AMIGO Gegevenscatalogus vervangen door ROSA Gegevensmodellen

Ad (a):

Zie https://rosa.wikixl.nl/index.php/ROSA_interoperabiliteitsraamwerk

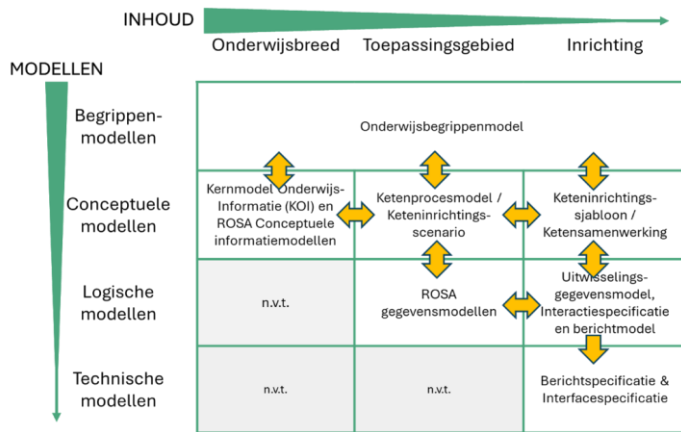
Ad (b):

Zie <https://docs.geostandaarden.nl/mim/mim/> i.h.b. paragraaf 1.6

Ad (c)

De AMIGO modellenmatrix wordt daardoor beter afgestemd op de recente toevoeging van scenariotypen voor ketendomeinen (Ketenprocesmodel, Keteninrichtingsscenario, Keteninrichtingssjabloon, Ketensamenwerking) in het ROSA metamodel. (zie onderstaande figuur)

edustandaard

Ad (d):

Dit omvat het publiceren van (de meest recente versie van) de modellen uit deel II van de publicatie in ROSA, als onderdeel van het onderdeel Onderwijssemantiek (zie <https://rosa.wikixl.nl/index.php/Onderwijssemantiek>). Een ruwe (doorklikbare) versie van die publicatie, waar nog geen inleidende teksten e.d. aan zijn toegevoegd, is te vinden op:

- https://rosa.wikixl.nl/index.php/Rosa_1.1/doc/classdiagram/deelnemers_en_medewerkers_-_logisch_model
- https://rosa.wikixl.nl/index.php/Rosa_1.1/doc/classdiagram/scores_en_resultaten_-_logisch_model
- https://rosa.wikixl.nl/index.php/Rosa_1.1/doc/classdiagram/toetsdefinitie_-_logisch_model

Gevraagde reactie in QA-team:

- Onderschrijft het QA-team de voorgenomen update en de desbetreffende wijzigingen?

5. Werkvoorraadoverzicht

Het werkvoorraadoverzicht staat op <https://rosa.wikixl.nl/index.php/Werkvoorraadoverzicht>. De aanpassingen die de vorige keer zijn besproken zijn daarin doorgevoerd.

Gevraagde reactie in QA-team:

- Zijn er aanpassingen in planning en/of prioritering nodig?